MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta ta' l-24 ta' Frar, 2005

Citazzjoni Numru. 7/2002/1

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 4 ta' Jannar 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zewgu fil-Knisja San Pius X ta' Santa Lucia fit-28 ta' Gunju 1998 Dok. "A";

Illi l-kunsens tal-konvenuta nkiseb bl-ekluzzjoni posittiva taz-zwieg innifsu u tal-elementi essenzajli tal-hajja mizewga;

Illi *in oltre,* l-kunsens tal-konvenut ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b' difett serju ta' dikrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha;

Illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat b' anomalija psikologika serja li ghamlitha mpossibli ghall-istess konvenuta illi taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-konvenuta ssimulat il-kunsens taghha ghal dan iz-zwieg;

Illi ghalhekk iz-zwieg iccelebrat fil-Knisja San Pius X ta' Santa Luica fit-28 ta' Gunju 1998 huwa null u bla effett skond il-ligi;

Illi l-istess attur talab li dan l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi;

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat mill-kontendenti fit-28 ta' Gunju 1998 huwa null u bla effett legali u sussegwentement taghti dawk il-provvedimenti kollha l-ohra illi jkunu opportuni f' dan ir-rigward;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li hija minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 u 4 tal-process.

Rat il-verbal datat 14 ta' Marzu 2002, fejn Dr. Tania Sammut ghall-attur tat ruhha b' notifikata bil-mozzjoni tas-smiegh tal-kawza.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta Bernadette Zammit, datata 15 ta' April 2002, a fol. 14, fejn ecipiet bir-rispett:

1. Illi t-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt kif jirrzulta mit-trattazzjoni *stante* li ghalkemm taqbel li z-zwieg taghhom huwa null, din in-nullita hija dovuta ghall-difetti u / jew anomaliji u / jew vizzji mputabbli lill-attur;

2. Illi mhux minnu li l-kunsens tal-eccipjenti kien vizzjat b' difett ta' diskrezzjoni tal-gudizzju jew b' anomalija psikologika serja;

3. Illi mhux minnu li l-eccipjent eskludiet iz-zwieg jew xi element essenzajli taz-zwieg;

4. Illi mhux minnu li l-eccipjenti ssimulat il-kunsens taghha;

5. Illi ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez in kwantu li jikkolpixxu lill-eccipjenti;

6. Illi salv eccezzjonijiet ulterjuri u b' riserva ghall-kontro-talba li l-eccipjenti qed tippresenta kontestwalment mal-presentata nota ta' eccezzjonijiet.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta u l-lista tax-xhieda a fol. 15 u fol. 16 tal-process.

Rat il-kontro-talba tal-konvenuta B, a fol. 16 fejn gie premess:

Illi fit-tmienja u ghoxrin (28) ta' Gunju tas-sena elf, disa' mija u tmienja u disghin (1998) f' Malta gie celebrat iz-zwieg bejn l-attur u l-konvenuta u miz-zwieg taghhom kellhom tifel uniku;

Illi dan iz-zwieg huwa null minhabba li l-kunsens tal-konvenut inkiseb b' qerq dwar xi kwalita' tal-attur li tista' mix-xorta taghha tfixxkel serjament il-hajja mizzewga;

Illi l-kunsens tal-attur kien vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-istess;

Illi l-kunsens tal-attur kien vizzjat b' anomalija psikolgika serja li taghmilha mpossibbli ghalih li jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-attur inkiseb bl-eskluzjoni posittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg;

Illi ghalhekk, dan iz-zwieg huwa null u bla ebda effett skond il-Ligi, b' mod partikolari *a tenur* tas-sub-**incizi (c) (d) u (f) tas-subartikolu wiehed (1) tal-Artikolu dsatax (19) tal-Att Dwar iz-Zwieg tas-sena elf, disa' mija u hamsa u sebghin (1975) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni;

Illi l-istess konvenut talbet lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-28 ta' Gunju 1998 huwa null u bla effett skond il-ligi, u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relativ.

Bl-ispejjez kontra l-attur ingunt minn issa stess ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta u l-lista tax-xhieda a fol. 18 u fol. 19 tal-process.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-attur A ghall-kontro-talba tal-konvenuta, datata 24 ta' April 2002, a fol. 21, fejn ecepixxa bir-rispett:

1. Illi l-eccipjent jaqbel illi hemm lok ghal annullament taz-zwieg tieghu u pprezenta din il-kawza propju ghal dan l-iskop;

2. Illi l-eccipjent jhoss illi l-komportament tieghu matul iz-zwieg kien jikkonforma ma' dak generalment meqjus bhala normali izda billi huwa ma jhossux kapaci jiggudika lilu nnifsu, huwa jirrimetti ruhhu ghall-gudizzju ta' din l-Qorti dwar dak premess mill-konvenuta fil-konfront tieghu;

3. Illi salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-attur a fol. 22 u fol. 23 tal-process.

Rat il-verbal tat-28 ta’ Mejju 2002, fejn inghata digriet affidavit lill-partijiet b’ terminu ta’ erbghin (40) jum kull wiehed. Il-Qorti nominat lil Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia biex jiffissa zewg seduti ghall-konkluzjoni tal-provi.

Rat in-nota tal-attur A, datata 5 ta’ Lulju 2002, a fol. 26 li permezz taghha prezenta kopja tal-affidavit tieghu.

Rat in-nota tal-attur A, datata 17 ta’ Lulju 2002, a fol. 33, li permezz taghha prezenta l-affidavit ta’ Carmen Zammit u ta’ Victoria Bugeja.

Rat in-nota tal-konvenuta B datata 8 ta’ Ottubru 2002, a fol. 39.

Rat is-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fit-8 ta’ Ottubru 2002 fejn xhedt Berrnardette Zammit, fit-22 ta’ Ottubru 2002 u fis-19 ta’ Novembru 2002.

Rat ir-rikors tal-attur A, datat 16 ta’ Ottubru 2002, a fol. 59, fejn talab bir-rispett *ai termini* tal-**Artikolu 588 (2) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta’ Malta** lil dina l-Onorabbli Qorti joghgobha tillibera lill-imsemmija Xhieda mis-sigriet professjonali u cioe’ lil Dr. Galea Debono, Dr. Zrinzo, Dr. Tobakoff u Dr. Peter Muscat, Joan Azzopardi u Margaret Bianchi u *in oltre* l-esponent jitlob ukoll li *ai termini* tal-**Artikolu 156 (7) tal-Kap. 12** dina l-Onorabbli Qorti tawtorizza l-ammissjoni tax-xhieda ta’ Dr. George Debono u l-istess tilleberah mis-sigriet professjonali.

Rat id-digriet datat 17 ta’ Ottubru 2002, fejn il-Qorti ordnat in-notifika lill-kontroparti b’ zmien ta’ jumejn ghar-risposta.

Rat ir-risposta tal-konvenuta B, datata 25 ta’ Ottubru 2002, a fol. 63.

Rat id-digriet datat 4 ta' Novembru 2002, fejn il-Qorti laqghat it-talba limitatament ghax-xhieda ta' Dr. Peter Muscat u Dr. Galea Debono.

Rat ir-rikors ta' Dr. Lorraine Schembri Orland datat 31 ta' Ottubru 2002, a fol. 66, fejn talbet bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex filwaqt li ggib il-premess a konjizzjoni ta' din l-Onorabbli tiddiferixxi l-kawza ghal data ulterjuri u f' kaz li tordna tratazzjoni fuq ir-rikors/i msemmija joghgobha tiddiferixxi l-kaz ghal dan l-iskop ghal data ulterjuri.

Rat il-verbal datat 5 ta' Novembru 2002, Dr. Tanya Sammut ghall-attur iddikjarat li l-affidavit huma kollha lesti u baqalha biss ix-xhieda li talbet ghalihom fir-rikors. Il-Qorti estendiet iz-zmien tal-prezentata tal-affidavit tal-konvenuta b' erbghin (40) jum u ordnat lil Assistent Gudizzjarju biex wara tali terminu jiffissa tlett seduti ghall-provi kollha tal-konvenuti.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fis-19 ta' Novembru 2002, fejn xehed il-psikjatra Dr. Peter Muscat minn fol. 72 sa fol. 82.

Rat is-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fil-10 ta' Dicembru 2002, fit-22 ta' Jannar 2003 fejn xehed Dr. ABaldacchino.

Rat ir-rikors tal-attur A, a fol. 93, fejn talab lil din l-Onorabbli Qorti biex tordna illi Dr. Vella Baldacchino u s-Supretendenti tal-Isptar San Luqa u Monte Karmeli jkunu jistghu jixhdu dwar il-kura medika u mentali tal-konvenuta b' referenza ghall-files taghhom u jigu ghal dan l-iskop mehlusa mis-sigriet professjonali *ai termini* tal-**Artikolu 588 (2) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta** u fin-nuqqas jigi nominat Perit Psikjatra, ghas-spejjez provizorji tal-esponent, sabiex dan jkun jista' jaghti r-rakkomandazzjonijiet tieghu dwar l-istat mentali tal-konvenuta u dan ghall-ahjar andament tal-kawza.

Rat id-digriet datat 30 ta' Jannar 2003, fejn il-Qorti ordnat in-notifika tal-kontroparti bi zmien jumejn ghar-risposta.

Rat ir-risposta tal-konvenuta B.

Rat id-digriet datat 12 ta' Frar 2003, fejn il-Qorti fic-cirkostanzi laqghat it-talba kif dettota, biss fl-ambitu ta' x' jirrizulta mill-file relattiv.

Rat in-nota tal-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia a fol. 106 tal-process.

Rat il-verbal datat 8 ta' April 2003, fejn inghata digriet nota guramentata.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fit-8 ta' April 2003, fejn xhedu Dr. Bernard Coleiro u Dr. AVella Baldacchino minn fol. 108 sa fol. 120.

Rat in-nota tal-konvenuta B, datata 8 ta' April 2003, a fol. 121, li permezz taghha esebit l-affidavit ta' Georgina Saliba u ta' Stephanie Sant, li jinsabu minn fol. 122 sa fol. 127.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fit-12 ta' Mejju 2003.

Rat in-nota tal-konvenuta datata 12 ta' Mejju 2003, a fol. 130 li permezz taghha esebit l-affidavit ta' Bridget Saliba u Edwin Saliba, li jinsabu minn fol. 131 sa fol. 167.

Rat is-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fis-19 ta' Gunju 2003 u fit-2 ta' Ottubru 2003 fejn xehdet il-konvenuta B.

Rat in-nota tal-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia, a fol. 185 tal-process.

Rat il-verbal datat 14 ta' Ottubru 2004.

Rat ir-rikors tal-konvenuta B, datat 25 ta' Ottubru 2002, a fol. 188, fejn l-esponenti talbet bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex joghgobha tordna smigh taz-zewg kawzi

kontestwalment u li l-provi li jingabru fil-kawza odjerna jkunu wkoll applikabbli ghall-kawza ta' separazzjoni fl-ismijiet inversi.

Rat id-digriet datat 29 ta' Ottubru 2002, fejn il-Qorti ordnat in-notifika tal-kontroparti biz-zmien jumejn ghar-risposta.

Rat ir-rikors tal-attur datat 27 ta' Jannar 2003, a fol. 191, fejn talab li fl-isfond tal-fatti hawn dikjarati qieghed jirrimetti ruhhu ghad-decizjonijiet ta' din l-Onorabbli Qorti.

Rat id-digriet datat 31 ta' Jannar 2003, fejn il-Qorti cahdet it-talba b' dan li xi provi li jistghu jkunu relevanti ghaz-zewg kawzi, bi ftehim bejn id-difensuri tal-partijiet, jistghu japplikaw ghall-ohra, u l-kontendenti jistghu jirregolaw ruhhom f' dan is-sens.

Rat in-noti tal-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia, a fol. 194 u a fol. 195 tal-process.

Rat il-verbal datat 5 ta' Frar 2004.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fil-20 ta' Frar 2004 fejn xehed A.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia fis-19 ta' April 2004 fejn xehed A, minn fol. 214 sa fol. 254.

Rat in- nota tal-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia, a fol. 258.

Rat il-verbal datat 20 ta' Mejju 2004, fejn Dr. Lorraine Schembri Orland ghall-konvenut talbet li tipprezenta nota ta' osservazzjonijiet. Il-Qorti laqghat it-talba u pprefiggiet lill-konvenuta terminu ta' erbghin (40) gurnata biex tipprezenta n-nota ta' osservazzjonijiet bil-visto / notifika lid-difensur tal-kontroparti li jkollhom erbghin (40) gurnata biex jirrispondu. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-24 ta' Frar 2005.

Rat ir-rikors tal-konvenuta B, datat 28 ta' Lulju 2004, a fol. 261, fejn talbet bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex joghgobha tawtorizzah tesibixxi r-rapport ta' Sharon Camilleri redatt bhala espert ta' din l-istess Qorti fil-kaz fl-ismijiet inversi, fl-atti tal-kawza odjerna ta' annullament taz-zwieg bejn il-kontendenti.

Rat id-digriet datat 30 ta' Lulju 2004, fejn il-Qorti ordnat in-notifika lill-kontroparti b' jumejn zmien ghar-risposta.

Rat ir-risposta tal-attur datata 16 ta' Awissu 2004.

Rat id-digriet datat 31 ta' Awissu 2004, fejn il-Qorti laqghat it-talbiet kif dedotti.

Rat ir-rapport ta' Dr. Sharon Camilleri minn fol. 266 sa fol. 301.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

I) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur qed jitlob li z-zwieg celebrat fit-12 ta' April 1980 jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (d) u (f) tal-Artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**. Minn naha l-ohra l-konvenuta fil-kontro-talba taghha talbet li dan iz-zwieg jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (c), (d) u (f) tal-Artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi **l-artikolu 19 (1) (c) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(c) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga";*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

(f) "jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi **l-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** jipprovdi ghan-nullita' taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga. Dan l-artikolu qed tibbaza fuqu l-konvenuta fil-kontro-talba taghha.

Illi l-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Dina d-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-***Canone 1098* tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gja' ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs ASpiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-

gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta' tal-persuna ngannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale <u>ex errore</u> consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta". ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che <u>il dolus abbia influsso nel consenso</u>, cioe' che il consenso matrimoniale provenga dall' errore doloso, senza il quale il consenso non sarebbe mai stato espresso"* (<u>op</u>. <u>cit</u>. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun <u>tista'</u> mix-xorta taghha tfixkel <u>serjament</u> il-hajja mizzewga.

Illi l-attur min-naha tieghu ssemmi l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' <u>*discretio judicii*</u> hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia,*

ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex

neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) 1 ta' Frar 2001); **"AGabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **"AMizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) 1 t'Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

(iii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fit-28 ta' Gunju 1998 u kellhom tifel fl-10 ta' Dicembru 1999, u llum jinsabu fil-process ta' kawza ta' separazzjoni li ghada pendenti quddiem din il-Qorti, fejn jirrizulta anke mill-atti ta' din il-kawza li hemm glieda shiha u serja dwar il-kura u kustodja u access ta' l-istess minuri, kwistjoni li jidher li gja affetwat sew u serjament lill-partijiet u lil l-istess minuri.

Illi in tant jidher car mid-dikjarazjoni ta' l-attur li huwa qed jibbaza l-azzjoni tieghu fuq l-allegazzjoni li l-istess konvenuta qarqet bih qabel iz-zwieg peress li skond huwa rrizultalu li l-mara tieghu, kawza ta' incident li hija kellha meta kienet tifla, kellha kundizzjoni li affwatilha l-kapacitajiet mentali u psikologici taghha, tant li hija kellha tircievi kura mentali qabel iz-zwieg, u anke wara iz-zwieg, b'dan ghalhekk li l-istess attur qed isostni li kieku kien jaf b'din il-kondizzjoni certament li ma' kienx jizzewweg lill-konvenuta.

Illi dan kollu jinsab michud mill-konvenuta, li jsostni li kemm hija u kemm il-genituri taghha kienu informaw lill-attur b'dan l-incident, liema incident hija kienet fieqet ghal

kollox minnu, u xi probemi ta' dipressjoni li hija setgha kellha wara z-zwieg, kien biss rizultat tat-tqala li hija kellha, apparti l-attitudini ta' l-attur lejha u l-inkwiet serju li tallega li kkwawzalha.

Illi din il-Qorti ezaminat bir-reqqa x-xhieda kollha prodotta f'din il-kawza u thoss li l-allegazzjonijiet ta' l-attur f'dan il-kaz ma gewx ippruvati, anzi jidher li fl-opinjoni ta' din il-Qorti, li l-istess vantazzjonijiet ta' l-attur gew kontradetti sa' l-inqas dettal mix-xhieda kollha prodotti mill-istess konvenuta u anke mill-attur stess, inkluzi ta' nies esperti u professjonali li kkuraw l-istess konvenuta, u dan apparti li x-xhieda prodotta turi wkoll li l-attur kien informat sew bl-incident li kellha l-konvenuta meta kienet tifla zghira.

Illi fil-fatt dwar l-incident li kienet soffriet l-attrici meta hija kellha sitt (6) snin jirrizulta li kienet waqghet fil-gnien u kienet habtet rasha u kellha epileptic fit. Haduha Atkinson Morely Hospital u ghamlulha *ventericulo peritoneal shunt,* taht l-iskutella tar-ras, bejn il-mohh u l-meningis, bl-iskop li l-pressjoni li kienet qed tinbena gol-mohh minhabba chronic encephalitis titnehha. Skond il-Psikjatra Peter Muscat fil-fatt il-konvenuta fieqet u ghexet hajja normali minn kull att bla ebda diffikolta' sakemm fin-1992 kellha epileptic fit u kellha dak li jissejjah *ictal confusional state,* u l-konvenuta kawza ta' l-istess soffriet ukoll minn paranoia, u hadet il-kura ta' l-istess u skond l-istess psikjatra, l-konvenuta fiqet ukoll minn dan.

Illi fil-fatt l-istess espert psikjatriku sostna li mbaghad kien avvicinat mill-konvenuta meta hija kienet ser tizzewweg lill-attur u kellha bzonn certifikat li hija kapaci tikkontratta l-istess zwieg u l-istess xhud hargilha certifikat li jghid li:-

"This is to certify that Miss Saliba was under my care in 1993 because of a post ictal confusional state. She made a full recovery and medication was discontinued. She has been off medication for abour three years and her mental state is stable. In My opinion she is fully capable of assuming marital obligations in the sacrament of marriage".

Illi huwa importanti li jinghad li kienu l-ufficjali tal-Kurja stess li talbu l-istess certifikat meta l-konvenuta qaltilhom bl-istorja taghha u dan qabel ma' l-istess Awtorita' Ekkleskjastika tat il-permess lill-partijiet odjerni biex jidhlu fi zwieg religjuz. Dwar dan l-istess attur jghid li huwa kien prezenti meta l-istess psikjatra hareg ic-certifikat imsemmi lill-konvenuta u huwa inutili li jibqa' jinsisti li ma' kien jaf xejn dwar din l-istorja tal-konvenuta. Certament li f'dan il-kuntest din il-Qorti thoss li x-xhieda ta' l-attur f'dan ir-rigward ma hijiex kreidibbli, anzi din il-Qorti thoss li b'dan biss gie ppruvat il-kuntrarju, u cjoe' l-versjoi tal-konvenuta giet ippruvata fil-grad rikjest mill-ligi.

Ill dan jigi wkoll issodat meta wiehed ihares lejn ix-xhieda tal-konvenuta u tal-familjari kollha taghha li kollha kemm huma kkonfermaw li l-attur kien jaf b'dan kollu, u dan qed jinghad anke meta mill-provi prodotti jirrizulta li kull dipressjoni li l-istess konvenuta ghaddiet minnha fiz-zwieg certament ma' kinitx relattata ma' dan l-incident imsemmi fit-tfulija tal-konvenuta.

Illi jirrizulta wkoll li l-istess konvenuta soffriet waqt iz-zwieg b'*post natal condition,* u certament dan ma kienx meghjun mis-sitwazzjoni bejn il-partijiet, pero' mill-provi prodotti ma' jidhirx li din il-kondizzzjoni tal-konvenuta kienet b'xi mod relattata ma' l-incident li l-istess konvenuta kienet soffriet meta kienet tifla, u dan jinsab ikkonfermat mix-xhieda ta' l-istess psikjatra Peter Muscat, u mix-xhieda kollha l-ohra prodotti.

Illi ghalhekk f'dan il-kuntest din il-Qorti thoss li dak kollu allegat mill-attur fic-citazzjoni u fid-dikjarazzjoni tieghu bla ebda mod ma' gie ppruvat. Fil-fatt din il-Qorti hija konvinta li gie sostanzjalment ippruvat li l-attur kien jaf bl-incident li kellha l-konvenuta, u wkoll bl-aveniment li graw lilha qabel iz-zwieg; li ma hemm l-ebda prova li l-konvenuta b'xi mod qarqet bl-attur, jew li hbiet minnu xi haga dwarha jew dwar il-kondizzjoni taghha li setghet taffetwa l-kunsens ta' l-attur f'dan iz-zwieg; ma hemm l-ebda prova li l-konvenuta kellha xi debilita' mentali li kienet timpediha milli taghti l-kunsens taghha validament ghall-istess zwieg.

Illi din il-Qorti thoss li b'mod mill-iktar kategoriku, u b'referenza ghall-premessi tac-citazzjoni attrici, gie ppruvat li l-istess konvenuta kellha l-kapacita' u fil-fatt tat il-kunens taghha validament ghall-istess zwieg, u fehmet b'mod assolut l-obbligazjonijiet taghha taz-zwieg u l-element essezjali ta' l-istess, u wkoll bl-ebda mod ma' ssimulat il-kunsens taghha ghall-istess zwieg. Gie wkoll ppruvat li l-istess konvenuta ma' kienet qed isosfri mill-ebda anomalija psikologika li ghamilha mpossibbli ghaliha li taqdi l-obbligazjonijiet taghha ghaz-zwieg. Il-provi prodotti, u anke c-certifikati medici esebiti proprju jipprovaw il-kontrarju, u jinghad li l-attur kien ukoll a konoxxenza ta' l-istess minn qabel l-istess zwieg. Certament li din il-Qorti thoss li fuq kollox il-mod kif hija mpostata l-azzjoni attrici fejn indindikat vizzju ta' kunsens *da parte* tal-konvenuta abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** hija kompletament bla bazi u infondata fil-fatt u fid-dritt.

Illi dwar il-vizzju ta' kunsens *da parte* ta' l-attur allegat mill-konvenuta, din il-Qorti thoss li dan ukoll ma' giex ippruvat, anzi jirrizulta lil din il-Qorti li l-partijiet fehmu l-kuncett taz-zwieg, impenjaw ruhhom ghal-istess, u verament riedu jghixu flimkien u ppreparaw kemm setghu ghall-istess, kemm f'dak li huwa materjali w ukoll dak li huwa emozzjonali bejniethom, u dan mill-ahjar li setghu fic-cirkostanzi. Certament lanqas jirrizulta li l-allegazjoni tal-konvenuta li l-attur ssimula l-kunsens tieghu fiz-zwieg giet ipprovata u ghalhekk il-kontro-talba attrici lanqas giet ppruvata.

Illi lanqas gie ippruvata l-allegazzjoni tal-konvenuta li l-attur qarraq biha, ghalkemm ma hemm l-ebda dubju li l-koppja kellha problemi kbar waqt iz-zwieg, animati anke bl-indhil tal-genituri rispettivi fil-kwistjonijiet ta' bejniethom, u jidher li llum l-istess partijiet huma determinati li kemm jista' jkun iferru lill-parti l-ohra u dahlet animosita' serja bejniethom li qed taffetwa sew lill-minuri. Certament din il-Qorti thoss li ghal gid tal-minuri din l-attitudini tal-partijiet lejn xulxin ghandha tittaffa, pero' dan fl-ambitu ta' kawza ta' separazzjoni, fejn din il-Qorti thoss li huwa fl-interess

taghhom, li bl-ghajnuna tad-difesnuri taghhom jasslu b'xi forma ta' ftehim, anke dwar ir-relazzjoni ta' kull parti ma' l-istess minuri, bl-ghajnuna anke ta' persuni ohra professjonali li jissalvagwardjaw l-interess tal-minuri.

Illi izda fl-optika ta' azzjoni ta' nullita' taz-zwieg din il-Qorti thoss li l-allegazzjonijiet tal-konvenuta wkoll ma' gewx ippruvati; anzi jidher li l-partijiet ghamlu minn kollox f'din il-kawza sabiex jissgreditaw l-allegazzjonijiet tal-parti l-ohra, u din il-Qorti thoss li certament irnexxilhom jaghmlu dan, tant li din il-Qorti thoss li abbazi tax-xhieda minnhom prodotti rispettivament, hadd mill-partijiet ma' irnexxilu jipprova l-allegazzjnijiet tieghu jew taghha, anzi kull parti ppruvat bl-iktar mod assertiv li kemm ir-ragel u kemm il-mara taw kunsens validu ghall-istess zwieg. Ghalhekk it-talba ta' l-attur fic-citazzjoni attrici u t-talba tal-konvenuta fil-kontro-talba taghha ghandhom jigu michuda.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi dwar ic-citazzjoni attrici, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta biss in kwantu l-istess huma nkompatibbli ma' dak fuq premess u hawn deciz, **tichad it-talba attrici *stante* li hija infondata fil-fatt u fid-dritt.**

Bl-ispejjez kollha kontra l-istess attur.

Illi fir-rigward tal-**kontro-talba tal-konvenut**, din il-Qorti **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-attur ghall-kontro-talba tal-konvenuta, in kwantu l-istess eccezzjonijiet huma inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tichad il-kontro-talba ta' l-istess konvenuta *stante* li hija infondata fil-fatt u fid-dritt.**

Bl-ispejjez tal-istess kontro-talba kontra l-istess konvenuta.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------